

Sygn. akt IV CSK 685/18

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa R. B.
przeciwko M. B. G. i R. G.
o ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 września 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 16 maja 2018 r., sygn. akt IV Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być wobec tego osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 16 maja 2018 r. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się wystąpienie w sprawie istotnych zagadnień prawnych wymagających przesądzenia: 1) czy uprzedni brak skorzystania przez notariusza sporządzającego testament notarialny z instytucji odmowy dokonania czynności notarialnej obejmującej sporządzenie testamentu ze względu na wątpliwości co do świadomości osoby dążącej do sporządzenia rozrządzenia testamentowego na wypadek śmierci w oparciu o art. 86 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 540) stanowi przeszkodę do skutecznego obalenia przez stronę powyższego domniemania w oparciu o art. 252 k.p.c., 2) czy wykazanie niezgodności treści testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego z prawdą może być dokonane bez ograniczeń dowodowych, tj. przy użyciu wszelkich dopuszczalnych w procedurze cywilnoprawnej środków dowodowych, 3) czy interes prawny w stwierdzeniu nieważności testamentu w oparciu o art. 945 § 1 k.c. jest ściśle związany oraz uzależniony od uprzedniego wykazania przez osobę dochodzącą stwierdzenia nieważności testamentu

posiadania określonego prawa, które związane jest z treścią rozporządzenia testamentowego, oraz 4) czy osoba, która dochodzi stwierdzenia nieważności testamentu ze względu na brak ujęcia, w następstwie błędu testatora co do skutków prawnych rozporządzenia testamentowego w jego treści zapisu dotyczącego ustanowienia określonego prawa, musi uprzednio szukać ochrony prawnej w postępowaniu o ustalenie istnienia prawa oraz uzyskać orzeczenie stwierdzające istnienie prawa, czy też osoba taka może wytoczyć roszczenie o stwierdzenie nieważności testamentu bez konieczności uprzedniego skorzystania z powództwa o ustalenie istnienia prawa na podstawie art. 189 k.p.c.

Istotność zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) konkretyzuje się w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Zgodnie z utrwalonym poglądem orzecznictwa, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Twierdzenia skarżącego nie wystarczają do wykazania, by w sprawie doszło do ziszczenia się przesłanki wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Po pierwsze, skarżący nie dostrzegł, że przedmiotem zaskarżenia skargą kasacyjną jest wyrok Sądu drugiej instancji, wobec czego zarzuty naruszenia prawa materialnego lub prawa procesowego w skardze mogą być formułowane tylko w stosunku do tego wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CKN 58499, nie publ.). Oznacza to również, że zagadnienia prawne formułowane dla celów uzasadnienia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania muszą pozostawać w związku z takimi zarzutami, gdyż tylko wtedy spełniony jest warunek, aby ich rozstrzygnięcie miało znaczenie

dla rozpoznania skargi kasacyjnej. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy oddalił apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji przyjmując, że nie miał on interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie częściowej nieważności testamentu (art. 189 k.p.c.). Zarzuty kasacyjne mogły wobec tego dotyczyć tylko tej kwestii i tylko w zakresie tej kwestii formułowane mogły być zagadnienia prawne mające uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Warunku tego w niniejszej sprawie nie spełniają wskazane powyżej pytania skarżącego zawarte w pkt 1) i 2). Nie mogą one w związku z tym uzasadniać przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po drugie, pytania sformułowane w pkt 3) i 4) powyżej dotyczą oceny kwestii istnienia interesu prawnego przy powództwie o ustalenie nieważności testamentu. Pytania te, przy założeniu dopuszczalności takiego powództwa (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1968 r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, nr 5, poz. 85), nie mogą być uznane jako stanowiące istotne zagadnienia prawne, gdyż dotyczą one w istocie oceny interesu prawnego jako przesłanki powództwa określonego w art. 189 k.p.c. w okolicznościach konkretnej sprawy i zmierzają do uzyskania odpowiedzi na to, w jaki sposób ma być ona rozstrzygnięta. Ubocznie należy tylko wskazać, że próba łączenia w tych pytaniach kwestii wykładni art. 189 k.p.c. i art. 945 § 1 k.c. ze względu na określenie w art. 945 § 2 k.c. terminu, w którego ciągu osoba mająca w tym interes prawny może powołać się na nieważność postępowania, jest nietrafna. Przepis art. 945 § 2 k.c. określa tylko termin prawa materialnego, przed którego upływem osoba mająca w tym interes może się powołać na nieważność testamentu z przyczyn wskazanych w art. 945 § 1 k.c. Powołanie takie, z reguły w formie zarzutu, może nastąpić w każdym postępowaniu, w którym oceniany jest testament oraz jego ważność. Takim postępowaniem może być również postępowanie wywołane przez wniesienie powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.), przy czym wtedy spełniona musi być przesłanka interesu prawnego w jego wytoczeniu, którą należy odróżnić od interesu, o którym mowa w art. 945 § 2 k.c. Można nie mieć interesu prawnego w tym, aby wytoczyć powództwo o ustalenie nieważności testamentu ze względu na pozostające do dyspozycji danego podmiotu inne postępowanie, w którym można

być ona zbadana, a mieć interes w powołaniu się na tę nieważność w tego rodzaju postępowaniu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

jw

l.n